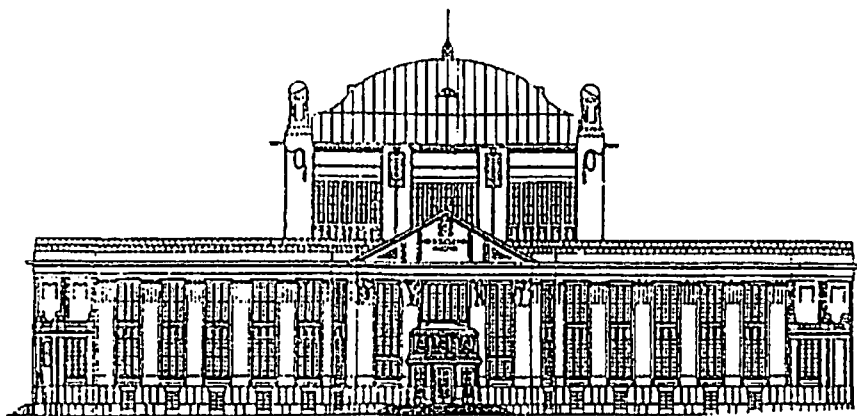

HRVATSKI DRŽAVNI ARHIV

PLAN RADA U 2023. GODINI

Zagreb, srpanj 2022.

Sadržaj

Uvod	3
Misija i smjer razvoja	4
1. Dostupnost i korištenje gradiva	5
1.1. Dostupnost i korištenje putem mrežnog kataloga i portala	5
1.2. Dostupnost i korištenje u HDA	6
1.3. Obrada i opis gradiva	6
2. Uključenost korisnika i javnosti	10
2.1. Programi i sadržaji namijenjeni široj javnosti	10
2.2. Izdavačka djelatnost	11
2.3. Znanstveno – istraživačka djelatnost	12
3. Dugoročno očuvanje arhivskog gradiva	14
3.1. Podrška stvarateljima u upravljanju dokumentacijom	14
3.2. Spremišta i upravljanje gradivom u spremištima	15
3.3. Konzerviranje i restauriranje	16
3.4. Zaštitno i sigurnosno snimanje (mikrofilmiranje, digitalizacija)	17
4. Podrška razvoju arhivske službe u RH	19
4.1. Matični poslovi javne arhivske službe	19
4.2. Sukcesija arhivskoga gradiva bivše SFRJ	19
4.3. Povećanje stručnih kompetencija i dijeljenje znanja	20
4.4. Administrativna i tehnička podrška radnim procesima	21

Uvod

Hrvatski državni arhiv (HDA) javna je ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska, te je nadležan za arhivsko gradivo središnjih državnih tijela, državnih upravnih organizacija, javnih i privatnih stvaratelja od značaja za cijelu Republiku Hrvatsku s područja znanosti, kulture, zdravstva, visokoga školstva i dr. Kao matična ustanova javne arhivske službe, HDA pruža potporu drugim arhivima i ustanovama koje čuvaju arhivsko gradivo. Nadležnost i djelatnost HDA uređeni su Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima te odgovarajućim provedbenim propisima.

U HDA se čuva oko 30.800 dužnih metara arhivskoga gradiva nastalog djelovanjem središnjih tijela državne uprave i pravosuđa, prosvjetnih, znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih i vojnih ustanova, stvaratelja s područja gospodarstva, kao i djelatnošću istaknutih pojedinaca i obitelji, koje svjedoči o preko tisuću godina hrvatske povijesti. Osim što brine o konvencionalnome gradivu („na papiru“), u okviru HDA kao jedan od njegovih odjela djeluje Hrvatska kinoteka kao nacionalni filmski arhiv koji čuva hrvatsku filmsku baštinu, zbirku stranoga filma te drugo audiovizualno gradivo. Jedan od odjela također je i Središnji fotolaboratorij koji pohranjuje i brine o zaštiti fotografskoga gradiva, te u depozitu - ali organizacijski i funkcijski jednako tako kao zasebni odjel HDA - pridružen Arhiv Zagrebačke nadbiskupije te pripadajuća Metropolitanska knjižnica. Središnji laboratorij za konzervaciju i restauraciju uz Odjel za digitalno gradivo i informacijske tehnologije, upotpunjuju sve aspekte brige za zaštitu arhivskoga gradiva na svim medijima i u svim fazama životnoga ciklusa pojedinoga arhivskog zapisa. Temeljna je zadaća HDA osigurati svim zainteresiranim osobama slobodan i neometan pristup ovome gradivu u svojim čitaonicama, kao i putem mrežnoga kataloga.

Za stvaratelje i posjednike javnog arhivskoga gradiva u svojoj nadležnosti, HDA osigurava podršku u zaštiti i obradi njihova gradiva, pruža im savjetodavne usluge, vodi programe stručnoga osposobljavanja i usavršavanja, te nadzire stanje i mjere zaštite gradiva. Zajedno s njima provodi postupke vrednovanja dokumentarnoga gradiva i odlučuje o tome koje će se gradivo u konačnici trajno čuvati u arhivu kao povijesni izvor i dio nacionalne kulturne baštine, odnosno, koje će trajno osiguravati moralnu i materijalnu zaštitu pojedinaca, društvenih skupina i države RH kao pravne tvorevine.

Uz to, kao matični arhiv javne arhivske službe u Republici Hrvatskoj, HDA skrbi za razvoj normi stručnoga rada u arhivima, pruža im podršku u radu, vodi matične evidencije arhivske službe u RH, te organizira programe temeljnoga i cjeloživotnoga stručnog usavršavanja. HDA također skrbi za međunarodnu suradnju u arhivskoj djelatnosti, te evidentira gradivo od značaja za RH u drugim zemljama.

Misija i smjer razvoja

Misija

Naša je misija osigurati dostupnost i iskoristivost arhivskoga gradiva kojega čuvamo i za kojega smo nadležni, te njegovim korištenjem poticati stvaranje novih vrijednosti za ukupnu društvenu zajednicu, za državu kao političku zajednicu, kao i za društvene grupe i pojedinačne osobe.

Hrvatski državni arhiv nadležan je, i u konačnici preuzima arhivsko gradivo središnjih državnih tijela i javnih institucija koje djeluju na području RH, radi cjelovitoga dokumentiranja različitih segmenata društvene, kulturne, gospodarske i političke povijesti, a razmjerno brine i o gradivu privatnih stvaratelja koji svojim radom produciraju arhivsko gradivo od nacionalnoga značaja. Preuzeto javno i privatno gradivo u HDA se obrađuje, te se osiguravaju uvjeti njegova trajnoga čuvanja i zaštite. HDA surađuje sa stvarateljima gradiva u zaštiti gradiva prije preuzimanja, pruža usluge korisnicima, priprema kulturne i druge javne programe, te, kao matični arhiv, pruža podršku ostalim javnim arhivima u RH u obavljanju njihove djelatnosti.

Smjer razvoja

Osigurat ćemo brz i potpun pristup arhivskome gradivu kojega čuvamo, te biti mjesto prepoznatljivo po kvaliteti usluga i pozitivnom korisničkom iskustvu za širok spektar korisnika i posjetitelja.

Vrijednost arhivskoga gradiva očituje se na različite načine. Za istraživače i pružatelje informacijskih usluga ono je jedinstven izvor podataka, za institucije podrška u poslovanju, za pravne i fizičke osobe sredstvo za zaštitu i ostvarenje njihovih prava, a za javnost i građane-pojedince poveznica s prošlošću, baštinom i identitetom. Zadaća je arhiva omogućiti da ove vrijednosti budu što potpunije iskorištene putem svakodnevne nadogradnje poslovnih koncepata i procesa.

1. Dostupnost i korištenje gradiva

Aktivnosti koje se odnose na povećanje dostupnosti i korištenja gradiva u 2023. bit će usmjerene na obradu još neobrađenoga ili nedostatno opisanoga gradiva, izradu novih obavijesnih pomagala, povećanje dostupnosti objavljivanjem digitaliziranih obavijesnih pomagala i digitaliziranoga gradiva putem mrežnoga kataloga i portala, te poboljšanje dostupnosti gradiva *in situ*.

1.1. Dostupnost i korištenje putem mrežnoga kataloga i portala

Kod planiranja aktivnosti ovoga područja, i ove smo se godine rukovodili činjenicom da je Vijeće Europske unije donijelo *Provedbenu odluku Vijeća o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Hrvatske*, čiji se jedan od segmenata komponente za Javnu upravu, pravosuđe i državnu imovinu, odnosi na *Unaprjeđenje digitalne infrastrukture i usluga javnog sektora razvojem nacionalnog arhivskog informacijskog sustava i jačanjem nacionalne mreže arhiva*, koja se direktno i indirektno odnosi i na arhivsku službu. Imajući na umu da se navedeni segment sastoji od predviđene tri glavne grupe aktivnosti: digitalizacija gradiva pravosuđa, razvoj nacionalnoga arhivskoga informacijskoga sustava i repozitorija za pohranu digitaliziranoga gradiva, te jačanje spremišnih kapaciteta 8 državnih arhiva za preuzimanje konvencionalnoga gradiva (gradiva na papiru) u tom smo smislu predvidjeli i naše odnosne aktivnosti kao matične arhivske ustanove.

U ovome poglavlju navedeno se napose odnosi na podršku pravosudnim tijelima vezano uz digitalizaciju njihova gradiva. Naime, iako je HDA sukladno odredbama Pravilnika o upravljanju dokumentarnim gradivom izvan arhiva objavio niz dokumenata koji usmjeravaju proces digitalizacije na način koji će osigurati dugotrajno očuvanje digitalnoga i digitaliziranoga gradiva, projekt digitalizacije gradiva pravosudnih tijela zahtijevat će znatan pojedinačni konzultativni angažman, u svrhu postizanja osnovnoga cilja: unaprjeđenja usluga javnoga sektora. U svrhu povećanja dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva, u 2022. radna grupa arhivskih stručnjaka imenovana od ministrice kulture i medija, sastavila je specifikaciju zahtjeva za digitalni arhivski informacijski sustav, te će se i u tom smislu provoditi daljnje potrebne aktivnosti, obzirom na dinamiku izrade samoga sustava.

Podatci o fondovima i zbirkama, kao i digitalizirano gradivo, pripremat će se također za objavu u relevantnim međunarodnim skupnim katalogima kao što su Europeana, Archives Portal Europe, i dr., kao i za objavu u raznim drugim nacionalnim portalima, za što ćemo i u 2023. osiguravati potrebne alate. Na taj će se način povećati vidljivost primarnoga kataloga, te proširiti baza njegovih potencijalnih korisnika.

Aktivnosti na unaprjeđenju procesa digitalizacije i objavi digitaliziranih snimki intenzivno će se usklađivati s aktivnostima u okviru nacionalnoga programa digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe, kojega vodi Ministarstvo kulture i medija. U okviru postojećega programa HDA je znatno povećao svoje kapacitete nabavom dodatne opreme za digitalno snimanje gradiva, jednako analognoga kao i filmskoga. Trogodišnji program *Digitalizacija kulturne baštine, e-Kultura 2019 – 2021*, koji je zbog izvanrednih okolnosti svjetske pandemije covid-19 bolesti već jednom iznimno produljen do kraja 2022., zbog daljnjih poteškoća u odvijanju europskoga gospodarstva moguće će biti produljen i u 2023., čemu će se HDA operativno prilagoditi bez većih poteškoća.

Poticanje i provođenje digitalizacije arhivskoga gradiva, stvaranje novih sadržaja i usluga, te organizacija umreženoga i produktivnog okruženja kojega nastojimo ostvariti, rezultiraju kontinuiranim godišnjim prirastom digitalnoga gradiva (bilo da je riječ o izvorno nastalome digitalnom gradivu, ili gradivu koje u HDA ili kod javnih stvaratelja/posjednika nastaje kao

rezultat digitalizacije), ali posljedično to stvara i kontinuiranu potrebu za dodatnom opremom i proširenjem kapaciteta.

U sljedećemu razdoblju dosljedno ćemo ulagati sredstva u nabavu licenci potrebnih za korištenje postojeće Microsoft okoline, kao podršku većini naših poslovnih procesa.

1.2. Dostupnost i korištenje u Arhivu

Arhivsko gradivo i knjižnična građa i nadalje će najvećemu broju korisnika biti dostupno u Velikoj čitaonici i drugim prostorima na Marulićevu trgu, kao i drugim našim lokacijama. Korisnicima će se pružati informacije o gradivu relevantnom za teme njihovih istraživanja, te informacije o uvjetima i načinu korištenja gradiva. Predviđanje broja korisnika tijekom 2023. nezahvalna je zadaća, budući se višegodišnji prosjek od cca 7000 dnevnih posjeta prije pandemije, u 2020. g. gotovo prepolovio: i zbog spomenute pandemije, ali također i zbog dvaju razornih potresa koji su Zagreb pogodili u ožujku i prosincu 2020. No, nakon povećanja u 2021., pokazatelji prve polovice 2022. u kojoj je bilo oko 3.500 posjeta (korisničkih i po drugoj osnovi: kontrolirani razgledi, predavanja, otvorenja /malobrojnih/ izložbi, promocije, ...), govore da ćemo u sljedećoj godini moguće biti na predpandemijskoj razini. Ukoliko tome kao posjetitelje dodamo naše pratitelje na YouTube kanalu (844), fb (5.472) i instagram (919) mrežama, pretpostavka je da će programe HDA u 2023. pratiti ukupno oko 11.000 korisnika.

Glede obima korištenja gradiva, očekuje se izdavanje oko 45.000 jedinica arhivskoga i knjižničkoga gradiva u konvencionalnome i digitalnom obliku, te izrada oko 150.000 analognih i digitalnih snimaka gradiva.

Osim u čitaonicama na Marulićevom trgu, gradivo će korisnicima biti dostupno i u čitaonici Odjela Depozit Zagrebačke nadbiskupije na Kaptolu 27, te u čitaonici namijenjenoj za korištenje filmskoga gradiva Odjela Hrvatske kinoteke na Savskoj cesti 131.

Osigurat će se pouzdana i pravovremena usluga korisnicima koji se HDA obraćaju pisanim zahtjevima za podacima o gradivu ili iz gradiva, preslikama ili istraživanjem za njihove potrebe. Očekuje se oko 2100 takvih zahtjeva.

U skladu s provedbenim propisima Zakona o arhivskom gradivu i arhivima (NN 61/2018, NN 98/2019), u 2022. godini dodatno su ažurirane interne procedure i pravila korištenja gradiva, čime će se nastaviti i u 2023. i koji će zasigurno dodatno unaprijediti taj segment javnih usluga HDA.

1.3. Obrada i opis gradiva

Nastavit će se obrada fondova za čije korištenje u neposrednom, ali i duljim prethodnim razdobljima postoji pojačani interes javnosti (fondovi tijela izvršne i zakonodavne vlasti socijalističkoga razdoblja, fondovi vlastelinstava, osobni fondovi i dr.) kao i pedesetak drugih fondova i zbirki. Za veći broj fondova i zbirki završit će se obrada i izrada obavijesnih pomagala započeta u prethodnom izvještajnom razdoblju. Različitim fazama arhivističke obrade (analiza povijesti stvaratelja i fonda/zbirke; identifikacija gradiva i izrada plana sređivanja; razvrstavanje u arhivske jedinice prema planu sređivanja, vrednovanje, izrada i verifikacija novih obavijesnih pomagala, tehničko sređivanje i opremanje gradiva, revizija, dopuna i pregled te prijepis postojećih obavijesnih pomagala), bit će obuhvaćeni sljedeći fondovi/zbirke:

1/ HR-HDA-25. Ugarska dvorska komora. Hrvatske plemićke obitelji i vlastelinstva

2/ HR-HDA-439. Lička graničarska pukovnija

- 3/ HR-HDA-442. Slunjska graničarska pukovnija
- 4/ HR-HDA-446. Gradiška graničarska pukovnija
- 5/ HR-HDA-648. Pavlinski samostan Kamensko
- 6/ HR-HDA-659. Pavlinski samostan Zlat na Petrovoj Gori
- 7/ HR-HDA-692. Vlastelinstvo Ribnik
- 8/ HR-HDA-717. Obitelj Gotal
- 9/ HR-HDA-738. Obitelj Kukuljević
- 10/ HR-HDA-1900. 10. udarni zagrebački korpus
- 11/ HR-HDA-1901. 11. udarni hrvatski korpus
- 12/ HR-HDA-1902. Štab prve operativne zone
- 13/ HR-HDA-1903. Štab druge operativne zone
- 14/ HR-HDA-1904. Štab treće operativne zone
- 15/ HR-HDA-1905. Štab četvrte operativne zone
- 16/ HR-HDA-1906. Štab pete operativne zone
- 17/ HR-HDA-1908. 9. dalmatinska divizija
- 18/ HR-HDA-1909. 13. primorsko-goranska divizija
- 19/ HR-HDA-1910. 19. udarna divizija
- 20/ HR-HDA-1911. 20. udarna divizija
- 21/ HR-HDA-1912. 26. udarna divizija
- 22/ HR-HDA-79. Zemaljska vlada. Odjel za unutarnje poslove. Kulturno-tehnički odsjek
- 23/ HR-HDA-88. Kraljevsko rudarsko satništvo
- 24/ HR-HDA-138. Primorsko-krajiška oblast
- 25/ HR-HDA-139. Osječka oblast
- 26/ HR-HDA-144. Savska banovina. Upravno odjeljenje
- 27/ HR-HDA-155. Banovina Hrvatska. Kabinet bana
- 28/ HR-HDA-174. Rudarsko glavarstvo/satništvo
- 29/ HR-HDA-226. Ministarstvo zdravstva i udružbe NDH. Glavno ravnateljstvo za zdravstvo
- 30/ HR-HDA-535. Hrvatska udružena banka
- 31/ HR-HDA-622. Zemaljska banka za Hrvatsku
- 32/ HR-HDA-890. Personalni spisi državnih službenika Zemaljske vlade, Pokrajinske uprave, oblasnih uprava, Savske banovine, Banovine Hrvatske i ministarstva NDH. Zbirka personalija
- 33/ HR-HDA-1071. Iseljenički komesarijat
- 34/ HR-HDA-1549. Zbirka zapisa upravnih i vojnih vlasti NDH i NOP-a
- 35/ HR-HDA-1635. Savjet guvernera Narodne banke
- 36/ HR-HDA-279. Predsjedništvo Vlade NRH
- 37/ HR-HDA-280. Izvršno vijeće Sabora SRH
- 38/ HR-HDA-1167. Ministarstvo poljoprivrede. Odjel za agrarnu reformu i kolonizaciju
- 39/ HR-HDA-1415. Republički sekretarijat za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu
- 40/ HR-HDA-1561. SDS RSUP SRH
- 41/ HR-HDA-1602. Fond za unapređivanje kinematografije SRH
- 42/ HR-HDA-1603. Samoupravna interesna zajednica kinematografije SRH
- 43/ HR-HDA-1604. Republički fond za unapređenje kulturne djelatnosti u SRH
- 44/ HR-HDA-1605. Republička samoupravna interesna zajednica kulture
- 45/ HR-HDA-1693. Republička uprava za imovinsko-pravne poslove SRH
- 46/ HR-HDA-367. Republički zavod za statistiku SRH
- 47/ HR-HDA-1745. Operativni štab MUP-a
- 48/ HR-HDA-2039. Urbanistički institut Hrvatske
- 49/ HR-HDA-2139. Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske
- 50/ HR-HDA-1220. Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske
- 51/ HR-HDA-311. Republička geodetska uprava SRH
- 52/ HR-HDA-902. Kartografska zbirka
- 53/ HR-HDA-1421. Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju
- 54/ HR-HDA-1554. Zbirka putovnica
- 55/ HR-HDA-1769. Bogdan Radica

56/ HR-HDA-1770. Božidar Rašica

57/ HR-HDA-1990. August Košutić

Nastavit će se i obrada zbirke fotografija i mikrofilmova. Kroz poslove sređivanja fotografskih zbirki i ažuriranja postojećih podataka, sumarno će se obraditi više desetaka dužnih metara nesređenoga gradiva, dok se pojedinačno planira obraditi oko 20.000 fotografskih snimaka i oko 2000 jedinica mikrofilmova iz sljedećih fondova/zbirki:

1. HR-HDA-1448. Zbirka mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji
2. HR-HDA-2023. Fedor Kritovac
3. HR-HDA-2031. Vjesnik – serija Fotodokumentacija

Nastavit će se i obrada pojedinih manjih cjelina gradiva nadbiskupskoga duhovnog stola, te dodatno srediti stari kaptolski spisi i sjednički spisi Prvostolnog kaptola zagrebačkoga iz 19. stoljeća, te temeljno sređivanje gradiva Prvostolnoga kaptola zagrebačkoga iz 20. stoljeća. Predviđeno je sređivanje gradiva nekoliko župnih arhiva koji se zbog neprimjerenih uvjeta čuvanja preuzimaju u Nadbiskupijski arhiv, a nastaviti će se i sređivanje osnovne stručne knjižnice i knjižnoga fonda Kaptolske knjižnice (tzv. Metropolitanska knjižnica II).

Nastaviti će se s ranije započetom obradom zbirke audiovizualnoga gradiva u svrhu izrade potpunih i točnih elektroničkih evidencija i obavijesnih pomagala, kao i povezivanja svih podataka o gradivu u jednu cjelinu, te s revizijom tehničkoga stanja i redovitim kontrolnim pregledima AV gradiva na svim nosačima s konačnim ciljem stvaranja središnjega kataloga podataka u elektroničkom obliku o svakom filmskom djelu pohranjenomu u HDA. Središnji katalog će sadržavati sve podatke o određenomu djelu ili zapisu bez obzira na vrstu gradiva, no ujedno i podatke o obradi sukladno FIAF-ovom priručniku za katalogizaciju pokretnih slika, koji obuhvaća i postojeće arhivističke standarde obrade podataka.

Za zbirke hrvatskoga audiovizualnoga gradiva te zbirke popratnoga filmskoga gradiva hrvatskoga filma nastaviti će se održavanje postojeće elektroničke evidencije te izrada obavijesnih pomagala.

Tijekom 2023. godine nastaviti će se kontinuirana revizija tehničkog stanja izvornoga gradiva i redoviti kontrolni pregled i evidencija stanja distribucijskih kopija filmskih djela na svim nosačima. U tom smislu bit će neophodno nabaviti i opremu za pregled filmske vrpce, te repromaterijal za poslove tehničke obrade i zaštite filmske vrpce (specijalna ljepljiva, otapala, zaštitna filmska vrpca) kao i digitalne nosače te sustav za pohranu digitalnih zapisa.

Nastavit će se obrada knjižničkoga fonda u Knjižnici HDA i Metropolitanskoj knjižnici u sastavu Odjela Depozit Zagrebačke nadbiskupije, uz praćenje potreba i zahtjeva korisnika i djelatnika HDA. Knjižnična građa Hrvatske kinoteke, koja također posjeduje vrijednu zbirku publikacija vezanih uz audiovizualno gradivo – povijest filma, teoriju filma, filmsku tehnologiju i slično – u proteklome je razdoblju obrađena te dostupna u katalogu knjižnice HDA, što će se nastaviti i s novim akvizicijama tijekom 2023.

Usporedno sa sadržajnom obradom, obaviti će se i pripadajuća tehnička obrada i smještaj knjižnične građe. Iako je implementacija novoga mrežnog knjižničkog kataloga (sustav *Aleph*), bila planirana biti završena do kraja 2022., zbog opsežnoga posla revizije knjižničkoga fonda, završetak će ipak biti u 2023. Svakako već i do sada uvršteni podatci omogućavaju pojačanu mrežnu vidljivost u Nacionalnom skupnom katalogu, što posljedično pretpostavlja i povećanje broja korisnika knjižnične građe.

U 2022. Knjižnica HDA pristupila je, uz pomoć studenata informacijskih znanosti, zahtjevnome poslu revizije ogromnoga knjižničnog fonda (preko 160.000 svezaka), koji se postupak planira završiti u 2023. godini.

2. Uključenost korisnika i javnosti

Aktivnosti koje se odnose na uključenost korisnika i javnosti u programe HDA usmjerene su na održavanje i povećanje dostignute razine događaja namijenjenih široj javnosti i njihovu mobilnost, sudjelovanje u obilježavanju obljetnica općedruštveno značajnih događaja, redefiniranje uloge Arhiva kao mjesta isključivo istraživačkoga rada, razvijanje suradnje s drugim nositeljima istraživačkog rada na područjima relevantnima za Arhiv, proširenje suradnje s obrazovnim ustanovama i ponude sadržaja uz obrazovne programe, unaprijeđenje mogućnosti za rad zainteresiranih osoba u programima Arhiva, te unaprijeđenje komunikacije s javnošću putem društvenih mreža i drugih suvremenih komunikacijskih alata.

2.1. Programi i sadržaji namijenjeni široj javnosti

Tijekom cijele godine nastavit će se s odvijanjem javnih programa *Kulturnoga i Filmskog četvrtka*. Također će se nastaviti s online dostupnim filmskim projekcijama putem YouTube-kanala HDA, odnosno, objavom video-sadržaja kao što su predavanja, intervjui i sl. Kao i do sada, u 2023. ćemo obilježiti čitav niz kulturnih manifestacija među kojima su prioritetne: Međunarodni dan arhiva 9. lipnja – kojega Međunarodno arhivsko vijeće od prije nekoliko godina predlaže i tretira kao Međunarodni tjedan arhiva, potom Dan(e) HDA u tjednu 10. listopada, te Svjetski dan audiovizualne baštine 27. listopada. Sudjelovat ćemo i u aktivnostima drugih djelatnosti/ustanova koje su uže ili šire vezane uz arhivsku djelatnost, kako bi se povećao interes za arhive i arhivsko gradivo, proširio krug korisnika, te unaprijedila svijest o arhivskome gradivu kao važnome segmentu kulturne baštine (Noć muzeja, Noć knjige, Dani EU baštine, Tjedan cjeloživotnoga učenja, Dan slobode medija, ...). Nastavit će se i program prezentacije filmskoga gradiva iz zbirke Hrvatske kinoteke HDA putem filmskih projekcija u kinu Tuškanac, dijelom samostalno, a dijelom u suradnji s Hrvatskim filmskim savezom.

Redovito se planiraju aktivnosti koje se odnose na dolazak većih ili manjih skupina na programe edukativnih radionica za zainteresirane grupe polaznika u i izvan HDA. Za sljedeću godinu, uz već tradicionalne konvencionalne radionice *in situ*, planira se osmisлити i realizirati niz online radionica/kvizova za razne dobne skupine iz različitih područja: osnovnih znanja o arhivima i arhivskome gradivu, heraldici, genealogiji, glagoljici, povijesti medicine, Također, posjetiteljima će i dalje svakodnevno biti na raspolaganju dva termina za razgled zgrade uz stručno vodstvo na hrvatskome, engleskom, njemačkom i francuskom jeziku, kao i permanentna mogućnost razgleda stalnoga ili povremenog izložbenoga postava.

U 2023. priredit će se najmanje dvije izložbe s katalozima i/ili drugim pratećim promotivnim materijalima:

1. Izložba povodom Međunarodnoga dana/tjedna arhiva (lipanj 2023.)
2. Izložba povodom Dan(a) Hrvatskoga državnog arhiva (listopad 2023.)

uz vjerojatnu realizaciju nekolicine kraćih izložbi manjega obima, vezanih uz određena događanja, obljetnice, aktivnosti.

Nastavit će se i s predstavljanjem drugih arhiva i srodnih institucija u HDA: izložbama, promocijama izdanja, raznovrsnim predavanjima, predstavljanjima, i drugim kulturno-prosvjetnim aktivnostima. Obzirom na tehničke zadatosti, u najvećoj će se mjeri omogućiti i gostovanja izložbi HDA u drugim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu; planira se 3 - 4 takvih gostovanja.

Kroz redovitu, komisionu i promotivnu prodaju naših izdanja, predstavljanje na sajmovima knjiga, te drugih uz knjigu vezanih manifestacija (Svjetski dan knjige i autorskih prava, Međunarodni sajam knjiga i učila – Interliber, Noć knjige, ...), promicat će se izdavačka

djelatnost HDA. Isto će se nastojati kroz povezivanje s različitim mrežnim portalima i drugim pojedinačnim kulturnim i znanstvenim programima drugih institucijama.

Sva događanja u HDA bit će popraćena promotivnim aktivnostima za koje će biti pripremane najave, pozivnice, plakati i objave za web stranice i društvene mreže. Pripremat će se novi, te ažurirati, redizajnirati i dotiskivati postojeći promotivni materijali. Surađivat će se s mrežnim portalima i drugim medijima zainteresiranim za objavu novosti o događanjima u HDA.

Uz navedeno predviđen je nastavak rada na osmišljavanju i prezentaciji filmskih programa:

- program Filmski četvrtak u HDA
- programi prezentacije hrvatske filmske baštine na Youtube kanalu Hrvatskoga državnog arhiva
- program „Kinoteka“ u kinu Tuškanac
- program „Filmski kurikulum“ u kinu Tuškanac
- program „Klasici hrvatskog filma“ u kinu Kinoteka
- program „Dječji filmovi“ u kinu Kinoteka
- program prezentacije hrvatske filmske baštine na Pula film festivalu

Očekuje se da će opisane programe u HDA tijekom godine fizički i/ili virtualno posjetiti oko 2500 posjetitelja.

2.2. Izdavačka djelatnost

U 2023. priredit će se i objaviti dvije redovne periodične publikacije: Arhivski vjesnik br. 66/2023. i Fontes br. 29/2023. Arhivski vjesnik središnji je arhivistički časopis u RH u kojem se objavljuju kategorizirani znanstveni i stručni radovi s područja arhivske teorije i prakse, povijesti institucija, pomoćnih povijesnih i informacijskih znanosti, a dijelom i prilozi koji ne podliježu recenzentskom postupku (prikazi i ocjene knjiga i časopisa, izvještaji sa skupova i sl.). U novom pak broju Fontesa objavit će se odabrano izvorno gradivo iz nekih od fondova/zbirki HDA.

Planiramo objaviti i nekoliko monografskih naslova.

Knjiga *Gastarbajteri: odabrani dokumenti SDS-a (1977.-1990.)* nastavlja se na izdanje objavljeno 2021. godine - zbirku dokumenata Službe državne sigurnosti (SDS) o sigurnosnim i obavještajnim aspektima emigriranja radnika iz Hrvatske, ali i drugih jugoslavenskih republika u razdoblju do 1977. godine. Osim o raznim sigurnosnim aspektima, u izvještajima, analizama i drugim materijalima koje su sastavljale sve organizacijske razine SDS-a (ispostave, područni centri, republički i savezni SDS), mogu se pronaći i osvrti o radnim i životnim uvjetima, te drugim aspektima dokolice radnika nakon preseljenja u novu sredinu. Cilj ovog izdanja je vremenski zaokružiti to istraživanje objavom odabranih dokumenata iz razdoblja do 1990. godine.

Student na bojištu. Dnevnički i fotografski zapisi Radovana Švrljuge 1916.-1918. izdanje je koje predstavlja svojevrsan, neizravan, nastavak izdanja *U predasima Velikoga rata. Postkarte Stjepana Sertića 1915. – 1918.*, koje je u nakladi Hrvatskoga državnog arhiva tiskano 2019. Kao i u spomenutoj knjizi u kojoj su objavljene „postkarte“ najvećim dijelom nastale fotografskom aktivnošću Stjepana Sertića, i u planiranoj će publikaciji biti prikazan izbor fotografija Radovana Švrljuge nastalih tijekom njegova boravka na Istočnoj i Jugozapadnoj bojišnici. Usporednim objavljivanjem fotografija i dnevničkih zapisa bilježenih u zavjetrini izravnih borbenih djelovanja, slikovni će se prikazi nastali u Švrljuginu objektivu

izravno povezati s dokumentarnošću njegova dnevnika čineći jedinstven biljeg života dijela hrvatskih vojnika posljednjih godina Prvoga svjetskoga rata.

Publikacija *U službi zaštite pisane baštine - konzervatorsko-restauratorski radovi na rukopisu „Arme dell' illirico stato di Dalmazia“* ima namjeru prikazati cjeloviti pristup obrade, pripreme, istraživačkih i konzervatorsko – restauratorskih radova izvedenih na ilustriranome rukopisu *Arme dell' Illirico stato di Dalmazia* u vlasništvu Znanstvene knjižnice Zadar. Knjiga koja sadrži ukupno 238 grbova slabo je očuvana, puna mehaničkih, fizikalno-kemijskih i bioloških oštećenja, onečišćena prašinom, prljavštinom i krutim česticama, deformirana i pohabana. S obzirom na osebujnosti i kvalitetu rukopisa (brojni unikatni crteži sa vrlo specifičnim načinom koloriranja i odabirom pigmenata), smatramo da rezultati opsežnih konzervatorsko-restauratorskih zahvata trebaju biti predstavljeni široj javnosti u obliku publikacije koja će poslužiti kao svojevrsan priručnik za konzervatore-restauratore koji se suočavaju sa zahtjevnijim izazovima vezanim za očuvanje pisane baštine.

U izdanju *Mario Saletto – rani dnevnik s putovanja (1957. – 1959.)* bit će objavljeni prvi dnevnik poznatoga hrvatskog putopisca Maria Saletta iz razdoblja 1957. -1959. godine. Dnevnik su vrijedan povijesni izvor jer nam pružaju informacije o svakodnevici mladih ljudi u tome vremenu, kao i razvoju Saletta kao avanturista i svjetskoga putnika. Svoja brojna putovanja on započinje iz rodnog Zagreba, najprije putujući po Jugoslaviji, što je i tema ovih dvaju dnevnika. Dnevnik su pisani osebujnim i duhovitim stilom te su bogato ilustrirani autorovom rukom, uz fotografije, razglednice, ulaznice i slične popratne materijale. Izdanje bi se dodatno obogatilo fotografijama koje se čuvaju uz dnevnike, zatim uvodnom studijom koja bi kontekstualizirala dnevnike u tadašnjem vremenu te pružila informacije o autoru dnevnika. *Povijest umjetne inteligencije - razvoj informacijsko-komunikacijskih aspekata u robotici i umjetnoj inteligenciji* publikacija je koja će dati doprinos u razmatranju temeljnih odrednica razvoja umjetne inteligencije, na poslovnoj i svakodnevnoj razini ljudskih života. Izdanje će propitivati o modeliranju glavnih odrednica opasnosti od uspostavljanja i ugrađivanja umjetne inteligencije u sve pore društva, zakonodavnim okvirima i promicanjem etike u robotici, ali i razmatrati moguće granice koje su u ovom trenutku neophodne za dobrobit ljudske civilizacije.

U ediciji *Riječ iza slike*, započetoj u 2019., planira se objaviti knjiga snimanja znamenitoga hrvatskog filma „Ponedjeljak ili utorak“ Vatroslava Mimice iz 1966., popraćeno uvodnim esejima, odabranom foto dokumentacijom te biografijama glavnih glumaca i autora, čime će se stručnoj i široj javnosti predstaviti ovaj tip popratnoga filmskog gradiva.

Informativna bogato ilustrirana brošura o HDA (izdanje na hrvatskome i engleskom jeziku), planirana za 2022. godinu, zbog objektivnih je razloga prolongirana za objavu u 2023.

Sljedeće godine pripremat će se i sljedeće knjige: *Zapisnici Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske (1967.)*, monografija o ženama u iseljeništvu, *Bibliografija Arhivskoga vjesnika*, i dr., s predviđenim završetkom u 2024.

Ovisno o mogućnostima, pojedina izdanja pripremit će se za prijavu na javni poziv Ministarstva znanosti i obrazovanja za dodjelu financijske potpore za izdavanje znanstvenih knjiga i potpore za znanstvene časopise u 2023. godini.

2.3. Znanstveno – istraživačka djelatnost

HDA obavlja znanstvenu djelatnost na područjima informacijskih znanosti, povijesti i drugih srodnih disciplina, te surađuje s drugim znanstvenim organizacijama u zemlji i inozemstvu. Znanstvena djelatnost čini važnu sastavnicu aktivnosti u zaštiti, istraživanju i korištenju arhivskog gradiva, te doprinosi sposobnosti HDA da razvija svoju djelatnost i usluge,

unapređuje metodologiju i norme stručnoga rada u arhivima, te jača suradnju s drugim ustanovama i organizacijama, posebice u zajedničkim razvojnim projektima. U tu svrhu je u HDA prije četiri godine osnovan Zavod Ivan Kukuljević Sakcinski, koji je od tada glavni nositelj znanstvenih aktivnosti.

U 2023. nastavit će se projekt izrade baze žrtava logora Auschwitz s područja Hrvatske, koja će biti sastavni dio planiranoga stalnog muzejskog postava u Državnome muzeju Auschwitz-Birkenau. Navedena je aktivnost bila planirana za 2021., ali zbog općih okolnosti nije bila realizirana. Unutar opisane aktivnosti završit će se započeta istraživanja i sravnjivanje podataka s postojećim parcijalnim/nepotpunim popisima žrtava. Predviđaju se dodatni istraživački boravci u domaćim i inozemnim ustanovama u kojima se o navedenome čuvaju relevantni izvori, koji će biti realizirani u skladu s okolnostima,

Djelatnici HDA kao suradnici-istraživači, sudjeluju u provedbi dvaju projekata koje financira Hrvatska zaklada za znanost: prvi je istraživački projekt „Ekspozicija: Teme i aspekti hrvatske fotografije od 19. stoljeća do danas“ (projekt traje od 1.2.2020. do 31.1.2024. pod koordinacijom Instituta za povijest umjetnosti), a drugi je uspostavni istraživački projekt „CROCEANIA-Istraživanje emocija u (re)konstrukciji identiteta dijaspore: Hrvati u Australiji i Novom Zelandu (1945.-1991.)“ (projekt traje od 1.3.2021. do 28.2.2026. pod koordinacijom Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar).

HDA će također sudjelovati u organizaciji Festivala povijesti *Klifefest* 2023., kao već dugogodišnji aktivni partner.

Nastavit će se i suradnja s visokim učilištima kroz sudjelovanje djelatnika HDA u izvođenju nastave, održavanje pojedinačnih tematskih predavanja za seminarske grupe, organiziranje praktičnoga rada te druge oblike suradnje u visokoškolskim i srednjoškolskim programima.

3. Dugoročno očuvanje arhivskoga gradiva

HDA je za preuzimanje gradiva svih stvaratelja u svojoj nadležnosti po protoku 30 godina od njegova nastanka kad se radi o konvencionalnome gradivu, odnosno 10 godina od nastanka elektroničkoga (digitalnoga) gradiva, dužan osigurati primjerene uvjete. Aktivnosti na tom području usmjerene su na poboljšanje načina upravljanja uvjetima u spremištima, provođenje mjera aktivne zaštite gradiva koje je ugroženo ili oštećeno, tehničko uređivanje gradiva, uređenje novih spremišta za preuzimanje gradiva, unaprjeđenje informacijskoga sustava HDA na način da obuhvati i podrži upravljanje spremištima i gradivom u procesu obrade i korištenja. Jedna od strateških zadaća je, u suradnji s drugim državnim tijelima i gospodarskim subjektima, pokretanje i uspostava nacionalnoga e-arhiva.

3.1. Podrška stvarateljima u upravljanju dokumentacijom

Davanjem podrške javnim tijelima i drugim organizacijama u upravljanju dokumentacijom koja nastaje njihovim radom, HDA doprinosi učinkovitosti i racionalnosti dokumentacijskih sustava javnih tijela i ustanova, te utječe na kvalitetu i obrađenost dokumentacije koju će s vremenom preuzeti. Te aktivnosti uključuju i podršku područnim državnim arhivima u upravljanju njihovim gradivom, ali i podršku u radu sa stvarateljima gradiva u njihovoj nadležnosti. Obzirom na već spomenutu *Provedbenu odluku Vijeća o odobrenju ocjene plana za oporavak i otpornost Hrvatske*, i u segmentu podrške stvarateljima i posjednicima javnoga arhivskog i dokumentarnoga gradiva, naglasak će i u 2023. biti na konzultativnim aktivnostima glede svih vrsta postupanja i upravljanja gradivom pravosudnih tijela.

Tijekom 2023. nadležna služba HDA planira obaviti četrdesetak redovnih i dvadesetak izvanrednih nadzora nad zaštitom gradiva kod javnih i privatnih stvaratelja i posjednika arhivskoga gradiva. Predviđa se izdavanje tridesetak suglasnosti na interne akte o upravljanju arhivskim i dokumentarnim gradivom, te rješavanje oko 150 zahtjeva za izlučivanjem javnog dokumentarnoga gradiva.

Ovisno o raspoloživim resursima, za cca 5 stvaratelja/posjednika u nadležnosti, kroz posebne projekte suradnje HDA će pružiti stručnu podršku u obradi i opisu gradiva, izradi normativnih akata za upravljanje dokumentacijom, ili kroz privremeni smještaj njihova gradiva u HDA.

Redovito će se pružati podrška stvarateljima/posjednicima, kao i područnim državnim arhivima u vezi dostave podataka o gradivu.

Djelatnici Odjela depozita Zagrebačke nadbiskupije redovito će nadzirati rad pismohrane Nadbiskupskog duhovnog stola te pružati pomoć kod sređivanja gradiva pojedinih ustanova Zagrebačke nadbiskupije.

U 2023. godini planira se održavanje četiri trodnevna *Tečaja uredskoga poslovanja i upravljanja dokumentacijom* namijenjenih djelatnicima zaduženima za rukovanje i upravljanje gradivom kod stvaratelja (modul 1 Programa usavršavanja).

U suradnji s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu – Katedrom za arhivistiku i dokumentalistiku, planira se i održavanje triju radionica o pretvorbi analognoga gradiva u digitalni oblik, za tijela državne uprave te ostale javne ali i privatne stvaratelje gradiva, koji sukladno čl. 6. Zakona o arhivskome gradivu i arhivima moraju utvrditi pravila i postupke nastajanja izvornoga gradiva u digitalnome obliku, kao i osigurati pretvorbu gradiva nastalog u fizičkome obliku u digitalni oblik, na način koji pruža jamstvo glede pouzdanosti i uporabivosti gradiva.

U planu je održavanje i nekoliko specijaliziranih radionica s temom izrade internih normativnih akata u svezi upravljanja dokumentacijom (vezano uz nove provedbene akte arhivskoga zakona), potom preventivne i primarne zaštite gradiva, te uzusima i normama upravljanja digitalnim repozitorijima radi dugotrajnoga očuvanja. Na zahtjev pojedinih stvaratelja/posjednika osmišljavat će se i realizirati specifični edukativni programi prilagođeni posebnim potrebama poslovanja i upravljanja dokumentacijom.

Temeljem zakonske obveze HDA će nastaviti s preuzimanjem javnoga arhivskog gradiva nastalog do 1990. godine. To će se gradivo preuzimati ovisno o raspoloživim spremištima HDA i prema listi prioriteta, ovisno o uvjetima smještaja i stanja toga gradiva kod stvaratelja/posjednika, odnosno, ovisno o mogućnostima stvaratelja/posjednika da gradivo pripreme sukladno svim propisanim uvjetima predaje gradiva.

Osim preuzimanja javnoga arhivskog gradiva temeljem zakonske obveze, predviđa se i realizacija oko 50 predmeta preuzimanja privatnoga gradiva u HDA, temeljem ponuda za darovanja i otkupe, kao i davanje mišljenja na 3 do 5 postupaka otkupa gradiva drugih državnih arhiva. Na taj se način osigurava da vrijedno gradivo bude trajno u vlasništvu javnih arhivskih ustanova, primjereno zaštićeno, ali i najvažnije: dostupno korisnicima.

Od proizvođača filmova nastaviti će se preuzimati filmsko gradivo – djela predviđena za kinematografsko prikazivanje s odgovarajućim popratnim filmskim gradivom (scenarij, „knjiga“ snimanja, dijalozi, plakat, izbor fotografija i sl.) - od proizvođača filmova. Jednako tako nastaviti će se s preuzimanjem AV gradiva od privatnih posjednika i stvaratelja koji će se javljati sa svojim ponudama. Na osnovu evidencija u Hrvatskoj kinoteci, te evidencija koje vodi Hrvatski audiovizualni centar, revidirat će se podatci o do sada završenim filmskim djelima koja producenti još uvijek nisu predali u Hrvatsku kinoteku, te će se nastojati prikupiti i to gradivo.

U 2021. izrađene su upute, obrasci i drugi potrebni dokumenti, te su utvrđena mjerila i postupci, obveze i odgovornost HDA u provođenju postupka ocjene sukladnosti pravila, tehnologija i postupaka pretvorbe gradiva u digitalni oblik, a do sada je izdana tek jedna potvrda na zahtjev. U 2023. očekuje se formaliziranje do sad neformalno zaprimljenih zahtjeva – njih 3 do 4 – ali i dalje velik broj informativnih upita o uvjetima za ishođenje navedenih potvrda.

3.2. Spremišta i upravljanje gradivom u spremištima

Cilj je zaštite gradiva optimizirati uvjete pohrane i tako usporiti procese njegova starenja te ga zaštititi od oštećenja, gubitka ili propadanja. Da bi se to postiglo, potrebno je osigurati i unaprjeđivati primjerene uvjete pohrane i odgovarajući režim zaštite gradiva, u skladu sa standardima struke.

Budući je u 2021. obavljena nabava projektne dokumentacije za generalnu klimatizaciju prostorâ HDA, nakon što će do kraja 2022. biti završena 1. faza radova (Velika čitaonica te vertikala spremišta u južnome krilu zgrade), u 2023. predviđamo realizirati 2. fazu toga zahtjevnog projekta. Planira se i nastavak radova predviđenih u okviru daljnje sanacije zgrade na Marulićevom trgu iz sredstava Fonda solidarnosti EU (podredno *Projekt provedbe mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresu* kojega provodi Ministarstvo kulture i medija), ovisno o priljevu tih sredstava.

Uz osigurana sredstva i u dogovoru s Ministarstvom kulture i medija, 2023. planiramo izgraditi još dva objekta u Kerestincu s uređenim i opremljenim spremištima za pohranu kulturnih dobara, što se pokazalo prijemom potrebom u trenutku kad je različito

gradivo/građa trebala biti izmještena iz zgrada kojima je, nakon potresa 2020., počela konstrukcijska obnova.

Također ovisno o raspoloživim sredstvima, nastaviti će se s ulaganjima u poboljšanje sustava kartičnoga ulaska u spremišta, tehničke i vatrodajavne zaštite u spremištima i nabavu dodatne opreme (kolica, ljestava i druge opreme za manipulaciju gradivom, opreme za održavanje mikroklimatskih uvjeta, ...).

Neopremljeno će se gradivo opreмати odgovarajućom zaštitnom ambalažom (kutije, omoti, mape, naljepnice) koja udovoljava normama za dugotrajnu pohranu arhivskoga gradiva i knjižne građe, čime će se produljiti njegov očekivani životni vijek. Nastaviti će se također zamjena izvorne uredske ambalaže i otvorenih arhivskih kutija te kutija previsoke kislosti. Tehnička obrada dijela gradiva potrebna je i radi zamjene dotrajalih omota i omota od kiselog papira, isprašivanja, uklanjanja plastike, metalnih spajalica i drugog štetnog materijala, ažuriranja i ujednačavanja oznaka na tehničkim jedinicama, te ažuriranja topografskih oznaka i topografskih planova spremišta nakon preseljenja gradiva.

Redovito će se ažurirati podatci u topografskome inventaru, kao i evidencija tehničkih podataka o spremištima, te će se označavati novo preuzeto gradivo. Redovito će se održavati urednost i sigurnost spremišta i u njima smještenoga gradiva (otprašivanje gradiva, pregled fizičkog stanja gradiva, očitavanje mikroklimatskih podataka na oko 50 mjernih točaka, razvrstavanje i odvojeno prikupljanje otpada /papir, plastika, metal/, predaja izlučenoga gradiva, multiplikata i dotrajale ambalaže na industrijsku preradu).

3.3. Konzerviranje i restauriranje

Kroz redovni program konzerviranja i restauriranja gradiva odvijat će se postupci na popravcima uveza i izradi novih uveza za redovne potrebe HDA (do 30 knjiga), hitne intervencije i manji konzervatorsko-restauratorski popravci za potrebe izlaganja na izložbama, snimanja, kao i rezanje listova na različite formate i izrada zaštitne ambalaže za gradivo.

Nastavit će se konzervatorsko-restauratorski radovi na gradivu HDA prema listi prioriteta, iz sljedećih fondova i zbirki:

1. Zlatna bula Bele IV sign. HR-DAZG-1, (gradivo DAZG na čuvanju u HDA) - dokument pisan crnom tintom na pergamentnoj podlozi dimenzija 45,7 x 57,2 cm, uz dokument zatečen je i pečat promjera: 6,9 cm i debljine: 7 mm .
2. HR-HDA-31. Srijemska županija (1563-1850) – kutija br. 928, cca 300 listova
3. HR-HDA-13. Ugarsko namjesničko vijeće – kutija br. 82, cca 300 listova
4. HR-HDA-88. Rudarsko satništvo, (6 knjiga): Knjiga broj 17 (urudžbeni zapisnik s kazalom za opće spise, 1873, 1-15755); - Knjiga broj 90 (knjiga iskopnih rovova, svezak 117/1901); Knjiga broj 113 (rovna knjiga V, 1893-1901); Knjiga broj 140 (udružbena knjiga II, 1875-1903); Knjiga broj 177 (kazalo rudnih polja, do 1918.); Knjiga broj 193 (rudarska i topionička statistika, 1919-1930); 2421 listova
5. HR-HDA-280. Izvršno vijeće Sabora, serija 2. Centralna registraturna pomagala, cca 50 listova
6. HR-HDA-907. Zbirka tiskovina/stampata – 18 listova
7. HR-HDA-902. Kartografska zbirka – 10 karata
8. HR-HDA-1363. Zbirka Politička situacija (grupa XXI), cca 30 listova
9. HR-HDA-2088. Križarske grupe zapadne Hercegovine, 5 spisa , 9 listova
10. Hrvatski dnevnik (novine): 19 svežanja, cca 256 listova
11. Hrvatski narod (novine): 23 svežnja, cca 166 listova
12. Hrvatski list (novine): 33 svežnja cca 192 listova

13. Cantuale latino-croaticum, 18.st., rukopis, sign. MR 187, 157 listova
14. Draganitsh, Helyas: Quaestiones de re liturgica et morali, rukopis, sign. MR 39 – daljnjih 162 listova

Kako bi se smanjio nepovoljan utjecaj vanjskih čimbenika na arhivsko gradivo koje se čuva u spremištima, nastaviti će se program preventivne zaštite gradiva, napose na fondovima: HR-HDA-1060. Podžupanija zagrebačka i HR-HDA-2039. Urbanistički institut Hrvatske.

Na gradivu na kojem se odvija konzervatorsko-restauratorski postupak provodit će se potrebna mikroskopska istraživanja (analiza i identifikacija papirnih vlakana, identifikacija podrijetla kože i pergamene), kemijska ispitivanja (ispitivanje pH vrijednosti papirnog nositelja gradiva, topljivost pigmenata, spot testovi tinta i veziva u bojanim slojevima), te povijesna i povijesno-umjetnička istraživanja.

U slučaju potrebe poduzet će se izvanredne intervencije spašavanja gradiva u *Centru za spašavanje gradiva* nakon katastrofa koji je opremljen liofilizatorom, komorom za zamrzavanje i prostorijom za kontrolirano sušenje gradiva. Iskustva posljednjih godina ukazuju da valja biti spreman na 1 do 3 takva slučaja.

Prema prioritetima ugroženosti, potrebama i zahtjevima, nastaviti će se konzervatorsko-restauratorski radovi na gradivu drugih posjednika.

Svi obavljeni konzervatorsko-restauratorski radovi bit će dokumentirani u pisanom obliku i fotodokumentirani digitalnom kamerom. Opseg fotodokumentiranja i dokumentiranja prilagodit će se stupnju složenosti oštećenja i obimu konzervatorsko-restauratorskih zahvata.

3.4. Zaštitno i sigurnosno snimanje (mikrofilmiranje, digitalizacija)

U okviru programa zaštitnoga i sigurnosnoga snimanja gradiva kroz digitalizaciju i mikrofilmiranje, izradit će se oko 350 000 digitalnih snimaka gradiva iz sljedećih fondova i zbirki HDA:

1. HR-HDA-902. Kartografska zbirka – nastavak snimanja
2. HR-HDA-907. Zbirka stampata – nastavak snimanja
3. HR-HDA-1741. Ured predsjednika RH Franje Tuđmana, fotografije – nastavak snimanja
4. Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije 1894. – 1918. (Knjižnica HDA)
5. Izvješća županija 1888. – 1915. (Knjižnica HDA)

U okviru projekta Digitalizacija kulturne baštine Ministarstva kulture i medija, nastaviti će se s pripremom i snimanjem određene količine gradiva za digitalizaciju iz sljedećih fondova i zbirki:

1. HR-HDA-25. Ugarska dvorska komora. Hrvatske plemićke obitelji i vlastelinstva
2. HR-HDA-34. Zagrebačka županija. Županijske skupštine
3. HR-HDA-60. Notarijat Dubašnica. Notarski zapisnici
4. HR-HDA-69. Hrvatsko-slavonsko namjesništvo. Predsjedništvo. Opći odjel
5. HR-HDA-70. Namjesničko vijeće. Predsjednička kancelarija. Opći odjel
6. HR-HDA-79. Zemaljska vlada. Odjel za unutarnje poslove. Pravila društava
7. HR-HDA-79. Zemaljska vlada. Odjel za unutarnje poslove. SDDS
8. HR-HDA-252. Ravnateljstvo ustaškog redarstva. Židovski odsjek
9. HR-HDA-259. Redarstvena oblast za grad Zagreb

10. HR-HDA-280. Izvršno vijeće Sabora SRH. Zapisnici sjednica. Spisovodstvene evidencije
11. HR-HDA-367. Republički zavod za statistiku. Popisi stanovništva
12. HR-HDA-487. Ministarstvo oružanih snaga NDH. Matični listovi časnika, dočasnika i domobrana/vojničara
13. HR-HDA-890. Personalni spisi državnih službenika Zemaljske vlade, Pokrajinske uprave, oblasnih uprava, Savske banovine, Banovine Hrvatske i ministarstva NDH. Zbirka personalija
14. HR-HDA-902. Kartografska zbirka
15. HR-HDA-1011. Mile Budak
16. HR-HDA-1076. Ured za podržavljeni imetak Odjela za novčarstvo, državnu imovinu i dugove Ministarstva državne riznice (PONOVA)
17. HR-HDA-1167. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva. Odjel za agrarnu reformu i kolonizaciju. Odluke Komisije za agrarnu reformu i kolonizaciju
18. HR-HDA-1220. SKH. CK
19. HR-HDA-1353. Političke stranke i udruge (grupa VI)
20. HR-HDA-1354. Režimske i reakcionarne organizacije (grupa VII)
21. HR-HDA-1363. Politička situacija (grupa XXI)
22. HR-HDA-1421. Arhiv mapa za Hrvatsku i Slavoniju. Upisnici čestica
23. HR-HDA-1521. Hans Helm – policijski izaslanik pri Poslanstvu Trećeg Reicha u Zagrebu
24. HR-HDA-1549. Zbirka zapisa upravnih i vojnih vlasti NDH i NOP (ZIG)
25. HR-HDA-1550. Zbirka gradiva talijanskih okupacijskih vlasti
26. HR-HDA-1616. Predsjedništvo SRH
27. HR-HDA-1633. Zbirka statuta
28. HR-HDA-1652. Komisija za odlikovanja Predsjedništva SRH. Zapisnici sjednica
29. HR-HDA-2039. Urbanistički institut
30. HR-HDA-2069. Kraljevsko poslanstvo Italije u Zagrebu
31. HR-HDA-2117. KOMZA.
32. HR-HDA-78. Zemaljska vlada. Predsjedništvo
33. HR-HDA-1561. SDS RSUP SRH

Osim samoga snimanja, digitalizacija arhivskoga gradiva uključuje i pripremu prostora i uređaja za snimanje, izradu probnih snimaka, kontrolu rezultata, izradu izvedenih snimaka (slika za pregled i identifikacijskih sličica), kao i pohranu dobivenih digitalnih datoteka na odgovarajuće jedinice.

U okviru zaštitnoga i sigurnosnog snimanja izradit će se također oko 30 000 master snimaka (negativa) na mikrofilmu. Poslovi mikrofilmiranja gradiva nastavit će se na ranije započetoj fondu HR-HDA-78. Zemaljske vlada. Predsjedništvo, snimanje koje je započelo 2016. Planira se mikrofilmirati i ranije propuštene matične knjige iz Državnih arhiva u Varaždinu, Bjelovaru, Vukovaru i Slavonskome Brodu te time upotpuniti Zbirku mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji (HR-HDA-1448). Za sve master-snimke planira se izrada njihovih direkt-duplikata i korisničkih pozitiva. Izrada svih mikrofilmskih svitaka uključuje razvijanje/fiksiranje slike na filmu, kontrolu kvalitete i integriteta snimljenoga mikrofilma te završno opremanje svitaka (ambalaža i oznake).

Zaštita i restauracija audiovizualnih zapisa na filmskoj vrpici iz nacionalne filmske zbirke, te digitalizacija fotokemijski restauriranih filmova, obzirom na u 2022. nabavljene vlastite uređaje, kao i obzirom na suglasnost Ministarstva kulture i medija za formiranje nove ustrojbene jedinice HDA (unutar Odjela Hrvatske kinoteke), najvećim će se dijelom odvijati u HDA, čime se nadamo povećati efikasnost i smanjiti potrebne troškove.

4. Podrška razvoju arhivske službe u RH

HDA je matični arhiv javne arhivske službe u RH. Aktivnosti na tom području bit će usmjerene na razvoj normi i unaprjeđenje stručnoga rada u arhivima, te provođenje programa osposobljavanja i usavršavanja stručnog osoblja u arhivima, kao i osoba koje sudjeluju u upravljanju dokumentarnim i arhivskim gradivom izvan arhiva. Pripremat će se i usklađivati provedba zajedničkih programa razvoja djelatnosti i drugih oblika suradnje u javnoj arhivskoj službi.

4.1. Matični poslovi javne arhivske službe

Matična uloga HDA u javnoj arhivskoj službi u RH uključuje i pružanje potrebne stručne pomoći u zaštiti i upravljanju arhivskim gradivom u arhivima i izvan njih. Taj vid potpore područnim državnim arhivima i drugim posjednicima dokumentarnoga i arhivskog gradiva potreban je radi usklađivanja i standardizacije osnovnih evidencija državnih i specijaliziranih arhiva, pripreme i dostave podataka za središnje evidencije javne arhivske službe, obrade i opisa gradiva, odnosno, ujednačavanja postupanja u svim područjima djelatnosti javnih arhiva, kao i stvaratelja/posjednika u njihovoj nadležnosti. S tim ciljem planiramo organizirati i realizirati sljedeće aktivnosti:

- predavanja i radionice za djelatnike arhiva vezano uz pojedina stručna područja rada (obrada i opis gradiva, zaštita, korištenje, stručni standardi, digitalizacija i sl.),
- instruktazne obilaske i obuku djelatnika arhiva za vođenje propisanih evidencija, obradu i opis arhivskoga gradiva primjenom općeprihvaćenih međunarodnih arhivističkih standarda, te primjenu alata u evidentiranju, obradi i digitalizaciji gradiva,
- stručnu podršku djelatnicima arhiva u svezi s uvođenjem novih metodologija stručnoga rada u poslovne procese arhiva,
- predavanja i radionice za stvaratelje gradiva vezano uz upravljanje gradivom (vrednovanje, primjenu klasifikacijskih planova, evidentiranje i dostavu popisa gradiva arhivu, digitalizaciji gradiva koja će osigurati dugoročno očuvanje, izradi metapodataka, zaštitu gradiva na specifičnim medijima, i dr.),
- tečajeve o zaštiti i obradi gradiva za djelatnike stvaratelja gradiva,
- usavršavanje djelatnika koji provode programe stručnog osposobljavanja i usavršavanja, radi stjecanja dodatnih znanja potrebnih za unaprjeđenje programa.

Središnje evidencije javne arhivske službe u RH koje vodi HDA redovito će se ažurirati i dopunjavati novim podatcima.

Iako je važeći Zakon o arhivskom gradivu i arhivima stupio na snagu prije četiri godine, te je u postupku i posljednji provedbeni akt koji ga prati (Pravilnik o evidencijama u arhivima), i dalje će dio aktivnosti biti usmjeren pružanju podrške u njihovoj implementaciji i promociji.

4.2. Sukcesija arhivskoga gradiva bivše SFRJ

U lipnju 2004. godine stupio je na snagu Sporazum o pitanjima sukcesije između zemalja sljednica bivše Jugoslavije. Aneksom D: Arhivi uređeno je pitanje sukcesije saveznih arhiva, čime su stvoreni pravni preduvjeti za pokretanje postupka sukcesije bivših saveznih arhiva i povrata arhivskog i filmskog gradiva koje je svojevremeno odneseno s područja Hrvatske.

Prema ovom Sporazumu, Hrvatska ima pravo na svo arhivsko gradivo koje je izvorno nastalo radom institucija iz raznih razdoblja hrvatske povijesti koje je odnešeno s njezina područja, arhivsko gradivo nastalo radom bivših saveznih institucija koje je potrebno za rad državnih tijela i na dijelove saveznih arhiva koji su nastali ili se odnose na područje Hrvatske. Preostalo arhivsko gradivo saveznih institucija smatra se zajedničkom baštinom, što također treba pobliže urediti sporazumom između zemalja sljednica.

Tijekom višegodišnjih pregovora o sukcesiji, koji su prethodili parafiranju Sporazuma, Hrvatski državni arhiv je na temelju dostupnih podataka identificirao cjeline arhivskog i filmskog gradiva koje bi trebale pripasti Hrvatskoj, odnosno – u slučaju gradiva koje je odneseno s područja Hrvatske – trebalo bi biti vraćeno. Da bi se to moglo izvršiti, potrebno je sustavno evidentiranje gradiva za koje smo zainteresirani i pripremanje odgovarajućih popisa prema kojima će se sukcesija, odnosno povrat gradiva izvršiti.

Do sada je održano sedam sastanaka predstavnika zemalja slijednica za provedbu Aneksa D. Sporazuma. Na ovim sastancima nisu raspravljeni zahtjevi pojedinih zemalja, no dogovoreno je da se pokrene projekt digitalizacije gradiva, kako onog koje se može smatrati zajedničkom baštinom zemalja slijednica, tako i onog koje je predmet zahtjeva pojedinih strana. Budući tijekom 2020. godine zbog okolnosti globalne pandemije virusa SARS-CoV-2 nije bilo daljnjih sastanaka ni aktivnosti, a tijekom 2021. i 2022. održana su tri virtualna sastanka koja nisu rezultirala znatnijom operativnom provedbom, u 2023. planira se pojačana aktivnost kako bi se došlo barem do nekih konkretnih pomaka.

Među gradivom koje u okviru sukcesije treba biti vraćeno RH je i filmsko gradivo. U sklopu priloga *Ugovora o pitanjima sukcesije* navedene su i institucije u kojima se nalaze cjeline filmskoga gradiva koje treba biti vraćeno: *Jugoslovenska kinoteka, Institut za film i Jugoslavija film*. Budući da je prošlo dvadeset godina od potpisivanja spomenutog ugovora, a gradivo u međuvremenu nije istraženo ili pregledano od predstavnika srodnih institucija iz RH, potrebno je potvrditi lokacije i utvrditi stanje u kojem se gradivo sad nalazi. Realizacija ovoga programa omogućit će uvid u trenutno stanje očuvanosti gradiva i dati informacije nužne za pripremu potrebnih resursa za povrat tog gradiva u RH. Riječ je o otprilike 10 milijuna metara gradiva i nekoliko dodatnih cjelina za koje je teško utvrditi točnu količinu. Za usporedbu, odjel Hrvatske kinoteke trenutno čuva otprilike 27 milijuna metara gradiva, dakle radi se o gotovo pola količine sadašnje zbirke.

4.3. Povećanje stručnih kompetencija i dijeljenje znanja

HDA će nastaviti aktivnosti u okviru članstva u međunarodnim stručnim udrugama i udruženjima, na tekućim međunarodnim arhivskim projektima u koje je uključen, kao i u pripremi i provođenju aktivnosti na području međunarodne suradnje, samostalno i u suradnji s drugim ustanovama i udrugama (Međunarodno arhivsko vijeće – ICA, Međunarodno udruženje filmskih arhiva – FIAF, Europsko udruženje filmskih arhiva – ACE, Međunarodno udruženje konzervatora – IADA, Međunarodni centar za arhivska istraživanja – ICARUS i dr.).

Nastavit će se bilateralna suradnja s nacionalnim arhivima i arhivskim ustanovama država u okruženju. Redovito će se evidentirati aktivnosti i obveze, te dokumentacija iz područja međunarodne suradnje.

Suradnja će biti kontinuirana i s drugim arhivima, institutima, visokim učilištima, baštinskim ustanovama, te ostalim kulturnim i znanstvenim ustanovama s kojima se planiraju i provode zajednički projekti. Kao članovi više ekspertnih grupa u domaćim i međunarodnim tijelima, djelatnici HDA sudjelovat će u njihovu radu, te davati stručna mišljenja vezana uz zaštitu arhivskoga gradiva, a dio djelatnika HDA sudjelovat će u radu stručnih tijela i povjerenstava drugih ustanova.

Zaposlenici će se poticati na stručno usavršavanje i sudjelovanje u istraživačkim projektima. U programe koje organiziramo ili u kojima sudjelujemo, nastojat će se uključiti i stručno osoblje ostalih javnih arhiva u RH.

4.4. Administrativna i tehnička podrška radnim procesima

Prema svojim zaduženjima, djelatnici HDA redovito će sudjelovati u radu Poslovnoga kolegija i Stručnoga vijeća HDA, te obavljati poslove u desetak stalnih povjerenstava, odbora i uredništava HDA kojih su članovi, kao i u drugim povremenim povjerenstvima i radnim skupinama za koje će postojati potreba. U ustanovi djeluje i Radničko vijeće, te osobe s posebnim ovlaštenjima na pojedinim područjima iz djelokruga HDA, odnosno, nastavno na druge zakone i propise kojih smo obveznici.

Redovito će se prikupljati i obrađivati podatci o sudjelovanju djelatnika HDA na stručnim i znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Obavljat će se zadatci vezani uz planiranje i izvještavanje o radu, koordiniranje posebnih programa i projekata, te prema potrebi održavati radni sastanci pojedinih stručnih grupa, odjela i odsjeka.

Obavljat će se svi pravni, financijsko-knjigovodstveni, kadrovski, administrativni, materijalni i tehnički poslovi prema važećim propisima i prema potrebama HDA. U segmentu održavanja i poboljšanja IT infrastrukture HDA provodit će se sve redovite aktivnosti kojima je cilj osigurati raspoloživost resursa i usklađenost IT sustava s potrebama ustanove.

KLASA: 001-01/22-02/03

URBROJ: 565-01/2-22-1

Zagreb, 29. srpnja 2022.

PREDLAGATELJ:

✓ dr. sc. Đinđić Čutura, ravnatelj HDA

Doneseno na 21. sjednici (elektroničkoj) Upravnoga vijeća Hrvatskog državnog arhiva, održanoj 2. kolovoza 2022.

PREDSJEDNIK
UPRAVNOGA VIJEĆA
HRVATSKOG DRŽAVNOG ARHIVA:

dr. sc. Dražen Kušen